

Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Anna-Clara Olsson
Katarina Storm Åsell

Socialdepartementet
10333 STOCKHOLM

Reglering av undersköterskeyrket - kompetenskrav och övergångsbestämmelser Ds 2020:15

Sammanfattning

I departementsskrivelsen lämnas förslag gällande införande av skyddad yrkestitel för undersköterskeyrket som delvis skiljer sig från förslagen i betänkandet *Stärkt kompetens i vård och omsorg* (SOU 2019:20). I likhet med det tidigare förslaget föreslås att en skyddad yrkestitel för undersköterskor införs i patientsäkerhetslagen och träder ikraft 1 januari 2025. Då regeringen beslutat om ändringar i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram efter att utredningen lämnade sitt betänkande föreslås justerade krav på den utbildning som ska kunna ligga till grund för den skyddade yrkestiteln. De övergångsregler som föreslås är mer omfattande än i det tidigare förslaget.

SKR tillstyrker förslaget att den som är tillsvidareanställd som undersköterska den 1 januari 2025 ska kunna fortsätta att använda titeln undersköterska till den sista december 2034, även utan bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln.

SKR tillstyrker också att utbildningar med inriktning vård och omsorg enligt äldre bestämmelser under samma övergångsperiod ska kunna ligga till grund för utfärdande av bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln.

SKR avstyrker förslaget att 5 års yrkeserfarenhet som undersköterska ska kunna ligga till grund för bevis om rätt att använda skyddad yrkestitel, utan krav på formell utbildning eller validering av reell kompetens. SKR förordar istället goda möjligheter till validering och till komplettering av tidigare utbildning så att bevis om rätt att använda skyddad yrkestitel kan erhållas.

Vad gäller själva införandet av en skyddad yrkestitel för undersköterskor i patientsäkerhetslagen kvarstår ett antal principiella invändningar som SKR framfört i tidigare yttrande. De praktiska svårigheterna med ett eventuellt införande mildras dock avsevärt med de nu föreslagna övergångsreglerna.

SKRs starka invändningar kring de föreslagna tilläggen i socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade som lades fram i *Stärkt kompetens i vård och omsorg* (SOU 2019:20) kvarstår enligt tidigare yttrande.

Förslag till lag om ändring i patientsäkerhetslagen

I promemorian föreslås en justerad ny skrivning i patientsäkerhetslagen, då det tidigare förslaget i betänkandet *Stärkt kompetens i vård och omsorg* (SOU 2019:20) utgick ifrån att en undersköterskeexamen skulle införas.

Enligt den föreslagna nya paragrafen, 4 kap. 5 a §, får endast den som har bevis om rätt att använda yrkestitel undersköterska använda titeln i yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska efter ansökan utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, eller den som har förvärvat motsvarande kompetens. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på utbildning och om vad som avses med motsvarande kompetens.

SKR har inget att invända mot själva utformningen av paragrafen.

SKR vill dock påpeka att införandet av en reglerad yrkestitel inte i sig höjer kompetensen i verksamheterna, utan främst innebär ett tydliggörande av vilken utbildning de som bär titeln har. Flera av de invändningar mot införandet av en skyddad yrkestitel som SKR framfört i tidigare yttrande kvarstår därför.

De utbildningar som ska ge kompetens för att arbeta som undersköterska har genom åren haft stor variation i omfattning och innehåll. SKR välkomnar de åtgärder som har vidtagits för att åstadkomma en större likvärdighet i innehåll och omfattning i gymnasieskolans vård och omsorgsprogram och i vuxenutbildningens yrkespaket. Det tar dock lång tid innan de som genomgått den nya utbildningen utgör en väsentlig andel av de yrkesverksamma undersköterskorna.

För att uppnå en höjd kompetensnivå krävs också att de som genomför utbildningarna verkligen uppnår de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som förväntas. SKR vill åter påtala vikten av att skapa förutsättningar för att stärka vård- och omsorgsutbildningarnas kvalitet. Särskilt vuxenutbildningens förutsättningar och möjligheter att bedriva utbildning är av avgörande betydelse för möjligheten att höja kompetensnivån och kvaliteten inom vård och omsorg.

Det är också viktigt att det finns en välfungerade process för bedömning och erkännande av motsvarande kompetens, förvärvad genom exempelvis utbildning i andra länder. Det är viktigt att kompetensen hos personer med gedigna omvårdnadsutbildningar från länder såväl inom som utanför EU/EES kan tas till vara och att processer för detta finns på plats när en skyddad yrkestitel träder i kraft.

Gymnasieskolans Vård- och omsorgsprogram som grund för skyddad yrkestitel

I promemorian föreslås att bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska efter ansökan ska utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, eller har förvärvat motsvarande kompetens. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på innehåll och godkända betyg i utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning.

I promemorian görs bedömningen att det i föreskrift bör krävas att den som efter den 30 juni 2021 har genomgått en utbildning med inriktning mot vård och omsorg ska ha minst 1 400 godkända gymnasiepoäng i de ämnen som i gymnasieskolan är programgemensamma för vård- och omsorgsprogrammet.

SKR välkomnar att kraven på likriktning, omfattning och innehåll i gymnasieskolans och vuxenutbildningens utbildningar med inriktning mot vård och omsorg skärps, och att detta sker i linje med det arbete som har bedrivits av parterna inom Vård- och omsorgscollege. SKR tillstyrker att kraven på innehåll och godkända betyg i den utbildning som ska kunna ligga till grund för en skyddad yrkestitel fastställs i föreskrift och anser att detta bör gälla även vuxenutbildningens yrkespaket. SKR föresätter att arbetet med dessa föreskrifter kommer att ske i dialog med berörda aktörer och att det kommer att finnas möjlighet att yttra sig över förslagen.

Ikraftträdande

I promemorian föreslås att en skyddad yrkestitel för undersköterskor införs i patientsäkerhetslagen och träder ikraft 1 januari 2025.

Med de övergångsregler som föreslås gälla till den sista december 2034 har SKR inga invändningar mot det föreslagna datumet för ikraftträdande.

Övergångsbestämmelser

I promemorian föreslås att den som är tillsvidareanställd med yrkestiteln undersköterska när de nya reglerna om skyddad yrkestitel träder i kraft får fortsätta att använda titeln även om han eller hon inte har fått bevis om rätt att använda den, dock längst fram till och med den 31 december 2034.

SKR tillstyrker förslaget. Ur arbetsgivarpolitisk synpunkt är det mycket angeläget att befintliga medarbetare får rimliga förutsättningar att möta de nya kraven. Den långa övergångsperioden gör att de medarbetare som avser kvarstå i sin anställning efter

övergångsperioden hinner få ut ett bevis om rätt att använda den skyddade yrkestiteln samt vid behov hinner validera eller komplettera tidigare utbildning.

I promemorian föreslås att för den som senast den 31 december 2034 ansöker om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning enligt äldre bestämmelser anses likvärdig med utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om krav på innehåll och godkända betyg i en sådan utbildning.

I promemorian görs bedömningen att det i dessa föreskrifter bör krävas godkända betyg om 1350 gymnasiepoäng i relevanta yrkesämnen eller karaktärsämnen. Från utbildningar enligt äldre bestämmelser som saknar poängsystem bör i stället krävas avgångsbetyg, slutbetyg eller liknande med godkända betyg i relevanta ämnen.

SKR tillstyrker förslaget. Det är viktigt att höjda krav på utbildning inte tillämpas retroaktivt på ett sätt som får orimliga konsekvenser för de som har utbildat sig enligt tidigare gällande regelverk. SKR vill också peka på behovet av goda möjligheter till validering och till utbildningsinsatser för de medarbetare vars tidigare utbildning behöver kompletteras för att bevis om rätt att använda skyddad yrkestitel ska kunna erhållas enligt denna övergångsregel.

I promemorian föreslås också att den som senast den 31 december 2026 ansöker om bevis om skyddad yrkestitel och vid ansökan har varit verksam med yrkestiteln undersköterska i en omfattning som sammanlagt motsvarar heltid under fem år de senaste tio åren före ansökan ska få bevis om rätt att använda yrkestiteln.

SKR avstyrker förslaget och förespråkar istället goda möjligheter till validering och kompletterande utbildning så att de individer som skulle kunna omfattas av denna övergångsregel istället kan få bevis om skyddad yrkestitel enligt ordinarie bestämmelser eller ovanstående övergångsregel.

Företrädare för verksamheterna i kommuner och regioner har framfört att den främsta fördelen med en skyddad yrkestitel för undersköterskor skulle vara att det skulle klargöra vilken utbildning en potentiell medarbetare har, och vilken kompetens man därmed kan förvänta sig. Att bevilja bevis om skyddad yrkestitel enbart utifrån anställningstid med yrkestiteln undersköterska skulle undergräva detta. Förslaget innebär också att en obefogad skillnad görs mellan de som har varit anställda som undersköterskor och de som har varit anställda på andra yrkestitlar, exempelvis som skötare eller stödassistenter.

Om regeringen ändå väljer att gå vidare med en undantagsregel som bygger på sammantagen anställningstid som undersköterska förespråkar SKR en tidsbegränsad möjlighet för dessa att fortsätta använda yrkestiteln.

Konsekvenser

I departementsskriften beräknas behovet av validering minska avsevärt genom de föreslagna övergångsreglerna.

SKR vill framföra att goda möjligheter till validering och kompletterande utbildning är avgörande för att höja kompetensnivån inom vård och omsorg och att resurser för detta måste säkerställas.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande